

PŘÍBĚH ČESKÉ KRAJINY V RUMUNSKU

Pavel Klvač

Abstrakt

V průběhu 20. let 19. století se v rámci kolonizace divokého pohraničí habsburské monarchie vystěhovalo do hor banátských Karpat několik stovek Čechů. Přísná etnická endogamie českých vesnic kráčela spolu se zachováním jejich kulturní odlišnosti. Do dnešního dne si zde česká minorita uchovala svoji kulturní svébytnost – jazyk, náboženství, tradice a způsob hospodaření.

V průběhu 20. let 19. století se v rámci kolonizace pustého a divokého pohraničí habsburské monarchie vystěhovalo do hor banátských Karpat několik tisíc Čechů. V šesti odlehlých českých osadách na území Rumunska – Svaté Heleně (*Sfânta Elena*), Gerniku (*Gârnic*), Rovensku (*Ravensca*), Bígru (*Bigâr*), Šumici (*Șumița*) a Eibentálu (*Eibenthal*) – zde dodnes žije přes tisíc českých obyvatel. Přísná etnická endogamie – uzavírání sňatků mezi příslušníky téhož etnika – kráčela ruku v ruce se zachováním kulturní odlišnosti. Do dnešního dne si zde česká minorita uchovala svoji původní kulturní svébytnost – jazyk, náboženství, zvyky, způsob hospodaření. Život našich krajanů je zde dodnes závislý na přírodních cyklech v míře mnohem větší, než je tomu v dnešní moderní české společnosti. Příběh a podoba okolní krajiny jsou zde těsně spjaty s životním způsobem zdejších obyvatel.

„Kde čert dává pozdravení“

Oblast Banátu (srbochorvatsky a německy *Banat*, maďarsky *Bánság*, rumunsky *Banat*) se nachází v jihozápadní části Rumunska. Jedná se o historické území mezi řekami Tisou, Dunajem a Maruší, z východu lemované masívy Transylvánských Alp. Původně uherská pohraniční marka, jejíž správce se nazýval bán – odtud název Banát – byla dobyta Turky a po roce 1526 začleněna do Osmanské říše (Honzák, Pečenka, Stellner, Vlčková, 1997: 76–77). V 18. století patřilo území k tak zvané rakouské Vojenské hranici. K Uhrám byl Banát znovu připojen až roku 1779 – nebezpečí tureckých výbojů zde však trvalo i nadále. Nízká hustota zalidnění zdejší oblasti – pouhých 6 obyvatel na 1 km² – byla důvodem zájmu úřadů na osídlování daného území.

Příchod českých kolonistů do těchto nejjihnějších výběžků Karpat proběhl ve dvou hlavních vystěhovaleckých vlnách. První migrační vlna mezi lety 1820–1824 souvisí s výzvou místního velkopodnikatele se dřevem, jistého Magyarlyho. Ten vyslal do Čech agenty, aby sehnali schopné dřevorubce a lesní dělníky, kteří by pro něj z neprostupných bukových pralesů dobývali a přepravovali dřevo, pálili dřevěné uhlí. Pod slibem některých úlev a výhod se za vidinou lepšího živobytí vydalo do Banátu odhadem 150–200 rodin dřevařů a drobných řemeslníků z Plzeňska, Domažlicka, Klatovska, Kladenska a Čáslavska. Byly založeny první dvě české vesnice – Svatá Elizabetha a Svatá Helena, pojmenované údajně po Magyarlyho dcerách. Poté, co v roce 1826 vypršela Magyarlymu nájemní smlouva, zrušil zásobování vesnic, odvezl nářadí a zmizel. Čeští přesídlenci se ocitli v situaci nouze a nezbylo než požádat vojenské úřady o přijetí do svazku hraničářských obcí. Jejich žádosti bylo vyhověno. Druhou kolonizační vlnu už organizovala sama rakouská vojenská správa, která potřebovala rozšířit řady svých pohraničnicků. Nabídka úhrady cestovních nákladů, osvobození od vojenské služby a daní, finančního příspěvku do prvních žní, půdy pro pastviny a pole, místa pro dům a dřeva na jeho stavbu vyvolala v Čechách vystěhovalecké nadšení. V letech 1826–1830 doputovala do Banátu druhá vlna kolonistů. Byly založeny další české vesnice – Bígr, Eibentál, Rovensko, Gernik, Šumice a Frauvižn.

Odhaduje se, že v obou vlnách přesídlilo kolem 4000 lidí (srv. např. Secká, 1996).

Oblast byla pokryta rozlehlými listnatými, převážně bukovými pralesy.¹ Výskyt u nás již vyhubených šelem je ve zdejších horách dodnes běžný. V zimě se občas zatoulají hladoví vlci až k vesnicím, čas od času si pro svou kořist přijde i medvěd. Hlavním protivníkem první generace českých kolonistů byla zřejmě ponejvíce divoká lesní horská krajina:

Práce přistěhovalců byla těžká a zdála se marnou: uprostřed lesů nebylo ani lze něčeho vydělati, o potraviny byla veliká nouze: ze Schnellersruhe (Biger) bylo do města 10 hodin cesty, z Weizenriedu (Gerník) 5 hodin. Cesty byly neschůdné, jezdit se tam nemohlo a všechny zásoby bylo nutno přinášeti na zádech. I zakoušeli tak dosti bídy a nedostatku i hladu. Byliť naši otcové do takových vrchů a lesů přivedeni, že nebylo než oblohu nebeskou viděti a kolem sebe pravelké lesy. Stromy – buky a duby – byly takové tloušťky, že 4 muži je sotva mohli obejmouti a tyto staleté velikány měli naši otcové porážeti a takto si teprve těžce orné půdy dobyti. Byla to ovšem těžká práce... (Svoboda, 2002: 23–25)

První léta v drsných horách byla pro osadníky velmi náročná. Historik František Karas je ve svém textu, vydaném v roce 1937, líčí následovně:

A jaký byl jejich pozdější osud? Sto roků kácel tu náš člověk od rána do noci lesy, vzdoroval nevlídnému, drsnému podnebí a lopotil se na kamenitých stráních ve stále obavě, aby mu déšť nesmetl tenkou vrstvičku země, slibující slabou úrodu.

Odlehlost českých osad ve špatně přístupném horském terénu vysoko nad tokem Dunaje² byla důležitým faktorem jejich izolace. Jak říkají místní:

¹ Vzpomínky na příchod předků našich krajanů do nového domova se nám dochovaly v pověstech, které v 60. letech 20. století zaznamenali čeští etnografové a jsou nám dostupné v knize „Tady byl samej les – dva tucty lidových povídek Čechů z rumunského Podunají“.

² Vypráví se, že do hor vysoko nad Dunaj zahrnala české kolonisty obava z vody: „Strach z velké vody rozhodl, proto dali přednost vrcholům. Vody se báli a postrádají ji do dnešních dnů. Postupně, po vykácení lesů, se mnohé menší prameny ztratily a zůstaly jen ty hlavní...“ (Hruza, 1995:6).

„Čert tady dává pozdravení!“ Signál mobilních operátorů dorazil do těchto končin dřív než drátová telefonní linka. Díky kulturní uzavřenosti a neschůdnosti terénu se zde do dnešních dnů uchoval charakter zemědělské malovýroby, odpovídající v mnohém situaci v naší zemi před kolektivizací.³ S odlehlostí souvisí i stupeň mechanizace místního hospodářství i celkové rodinné technické vybavení.

Většina vesnic byla elektrifikována zhruba před půlstoletím. Televizor dnes nechybí prakticky v žádné domácnosti. Sledování nekonečných amerických seriálů se stalo koloritem doby stejně jako u nás. Na střeších některých domů lze zahlédnout satelitní antény.

Stupeň mechanizace hospodářství je zde však stále nízký. Obiloviny se sejí a převážně i sklízí ručně (podobně je tomu u brambor). Orba se provádí jednoradličným pluhem, k záprahu se užívá koní a krav. Motorové mlátičky a fukary jsou dávno zcela běžné, objevují se ruční motorové pily. Nejvíce modernizovaná je v tomto smyslu Svatá Helena, odkud je i nejbližší k načerpání pohonných hmot (cca 10 km do městečka Moldova Nouă). Podle sčítání Josefa Peka, někdejšího předsedy místního *Demokratického svazu Slováků a Čechů v Rumunsku*, připadalo v roce 2002 na 144 svatohelenských domácností 51 automobilů, 14 traktorů a 3 kombajny. Nicméně práce na poli je i nadále velmi namáhavá.

Země živitelka

Krajina je zde tvořena velmi členitou pahorkatinou o výšce 400–900 m nad mořem, zvedající se strmě od hladiny Dunaje, který tu protéká ve výšce pouhých několika desítek metrů nad mořem a dosahuje monumentální šířky. Dramaticky různorodý vápencový reliéf tvoří hluboká údolí, skalní útvary, propasti, soutěsky. Okolí Svaté Heleny, Gerniku a Rovenska je bohaté na cha-

³ „Horský terén a špatná půda nedovolují žádnou výraznější mechanizaci a také to je jeden z důvodů, proč zde existovalo zemědělské družstvo na přelomu 60. let jen 3 roky“, píše např. o Gerniku Milena Secká (1992: 218).

rakteristické krasové jevy jako jeskyně, vodopády, ponorné řeky, krasová jezírka nebo závrtý. Způsob hospodaření našich krajanů se musel na zdejší podmínky složitě adaptovat.

Základem úspěšného hospodářství i rolníkovy identity je půda. Tu muse-li třeba původní kolonisté nejdříve z luna pralesa vydobýt a posléze před sukcesními tlaky přírody i ochránit. Vlivem značně členitého reliéfu krajiny tvoří pole a louky jednotlivých usedlostí nesouvislé části, vzdálené od vesnice (případně od sebe navzájem) i hodiny chůze. Polnosti náležející Bígru byly dokonce od vesnice vzdáleny natolik, že odtud v době sezónních prací odcházeli rolníci na pole i na několik dnů. V krasových oblastech je vrstva ornice mělká. Hloubka orby proto bývá pouze kolem 20 cm. Níž už je většinou kámen nebo „mrtvá zem“. Přestože místní říkají, že je zde podle rumunské stupnice nejhorší bonita půdy – 5. třída (*categoria a cincea*), nestěžují si. V jejím rámci používají vlastní klasifikaci: „*smolnice*“ – za sucha je tvrdá, když zaprší, lepší se boty, *garinská* – černá, lehká, úrodná – je na málo místech, nejvíc na *Garině, křemel* – chudá, písčitá, potřebuje hodně hnoje či úrodná *bělizna*. Na všech typech půdy se zde pěstují všechny druhy plodin – především kukuřice, pšenice a brambory. Systém každoročního střídání plodin – osevní postup (např. kukuřice – pšenice – oves, jetel nebo vojtěška) – je na jednotlivých políčkách a u různých hospodářů spíše individuální, nezávazný. Někde se praktikuje i úhorování. Půda se vydatně hnojí – „když nedáš hnůj, nevyroste nic“ – převážně přírodními hnojivými (*naturálními*), někdo přihnojuje i hnojivými umělými (*kemikálními*). Krasové závrtý (*dolíky*) s hlubší půdou erodovanou z okolních svahů a vlhčím prostředím se dříve též využívaly k pěstování zeleniny. Dnes jsou převážně osety kukuřicí. Jedno z přísloví praví: „Kde je dolík, tam je tolik. Kde je rovno, tam je hovno.“

Dřívější nouze o půdu, jejíž rozloha se neustálým dělením mezi narůstající populaci zmenšovala, byla v minulosti důvodem migrace části obyvatel. Dnes je půdy, vzhledem k četným odchodům místních obyvatel do České republiky po roce 1989, dostatek – „jen dělat kdyby se chtělo“, říkají staří o mladých. A tak přibývá té neobdělávané. Některá políčka kupují nebo si najímají *Valaši* (Rumuni). Četné polnosti se mění na pastviny. Přes veškerou

závislost na rozmarech sil přírody, těžké životní podmínky a výsledky zdejšího hospodaření bychom v současnosti měli mluvit spíše o chudobě relativní než absolutní.

Z polních plodin se pěstuje především pšenice (méně oves a žito), kukuřice a brambory (mezi kukuřicí se někde sázejí ještě dýně – *turky*), z píce jetel a vojtěška. Oblíbené jsou luštěniny, zvláště fazole. Na zahrádkách u domu se pěstují podobné druhy zeleniny jako u nás. Na zimu se do kyselého nálevu nakládají celé hlávky zelí, rozkrájené papriky a zelená rajčata (*paratajzle*). Z ovocných stromů převládají vlašské ořechy, jabloně, hrušně a především švestky, ze kterých se destiluje jednou přepalovaná pálenka – *cujka*. Z hrušek a švestek se vaří povidla (méně též např. ze šípku a kdoulí).

Zatímco v minulosti si místní zajišťovali pokrytí prakticky všech potřeb z vlastních zdrojů, dnes se soběstačnost omezila zejména na zajištění potravin. Jídelníček se tedy skládá především z doma vypěstovaných produktů. Vychází z tradice české kuchyně, přizpůsobené balkánským poměrům. Jádro zdejší stravy tvoří potraviny z mouky (chléb, pečené i smažené vdolky, lívance, palačinky, koláče, nudle), brambor (bramboráky, šišky, placky, škuřánky, brambory opékané na pánvi), mléka (kravský, kozí a ovčí sýr, smetana, tvaroh, máslo), z vepřového a drůbežního (vařeného, pečeného, dušeného nebo smaženého) masa a běžné zeleniny. Rumunské a srbské vlivy se projevují častou konzumací kukuřice a jídel z kukuřičné mouky, častějším používáním rajčat (*paratajzle*), paprik a lilků. Svátečnějším jídelm je například *sárma* – rozemleté vepřové maso s rýží, zabalené v zelném nebo vinném listu, podávané s rajsou nebo s paprikovou omáčkou. Občas se vaří kukuřičná kaše *mămăliga* (Češi jí říkají *kula*), která je základním rumunským pokrmem. Její příprava je prostá: do osolené vroucí vody přisypáváme hroubou kukuřičnou mouku a za stálého míchání vaříme, dokud kaše nezhoustne. Poté ji z hrnce vyklopíme a podáváme buď na sladko s povidly nebo s vajíčkem či klobásou. U Čechů zůstal hlavní potravinou chléb. V 60. letech 20. století zaznamenali etnografové při svém výzkumu, že „Bígr je jedinou českou obcí, kde se začíná chléb kupovat v konzumu“. Dnes se běžně nakučuje průmyslově vyráběný chléb ve všech vesnicích.

Výnosy z polností a hospodářství jednotlivých rodin slouží z převážné většiny pro vlastní spotřebu. V dobách dobré úrody se drobné přebytky zpeňují. Významnou ekonomickou a sociální institucí jsou trhy, nazývané rumunsky – *piáca*. České ženy na ně chodí prodávat především mléko, máslo, smetanu, tvaroh a sýr. Díky kvalitě svých výrobků mají u svých rumunských zákazníků a zákaznic odbyt zajištěn.

Trvale (ne)udržitelné zemědělství?

Pryč jsou doby, kdy „proudila stáda ovcí a koz vyšlapanými cestičkami“ a „děti s torbami na zádech a s holemi v rukou šly cestou za nimi...“, jak vzpomíná na své dětství v knize *Ze Svaté Heleny do Čech* helenský rodák pan František Hruza. Na obecních pastvinách (*hutvajdě*) kolem této vesnice je dnes poněkud smutno.

Jak si tedy stojí místní kulturní krajina? Rozhodně se zde nejedná o žádnou krajinně ekologickou idylu. Turista laik bývá v okolí vesnic záhy ohromen mozaikou pestrých políček, důvěrně podobnou té, jakou zná od dětství z chlácholivých obrázků Josefa Lady. Přísné oko environmentalisty je však podobného nadšení prosto. S lidmi odchází i tradiční kulturní krajina, krásná, avšak tvrdě obhajovaná proti sukcesním tlakům divočiny a nepřízní klimatických podmínek. Pestrá mozaika luk, cest a polí pozvolna pustne. Divočina se zde znovu začíná hlásit o slovo. „Vlci a medvědi nás tady sežerou“, poznamenala zdejší babička při jedné z mých návštěv Rovenska. Příběh zdejší krajiny se stáčí novým směrem. A tak připomeňme naposled slova Františka Hruzy:

Místa, kde dnes jsou barevné pruhy políček na celém katastru Svaté Heleny, kdysi pokrývaly lesy buků, habrů a jasanů. Lidé si jednotlivá místa pojmenovali různě, jako Demlenky, Paseka, Patrie, Topolice, Hunčloky, Čouka. U samotné vsi to byla Sirovice (Hruza, 1995:15).

Vzpomene si na ta jména v budoucnosti vůbec někdo? V jak vzdálené? Neupadne paměť zdejší krajiny v zapomnění? Uzavře se koloběh divočiny a lopotné lidské práce v horské krajině? Za jak dlouho?

Lze zde hovořit o chovu „šťastných“ hospodářských zvířat? Častá pastva a individuální laskavý přístup hospodáře k domácím zvířatům jsou samozřejmostí. Zdejší kráva a svině ještě vědí, jak vypadá býk a kanec. Časté rezervy jsou naopak např. v ustájení dobytka – nedostatečný prostor pro pohyb zvířat, ventilaci a osvětlení. Ke krmení se využívá výhradně přírodních krmiv z vlastní produkce. Průmyslově vyráběná krmiva zdejší zvířata neznají.

Při produkci potravin je do značné míry využíváno přírodních forem energie – síly lidí a zvířat. Z ekologicky šetrných technologií nelze rozhodně opomenout vodní mlýnky (*vodenice*), stále udržované a používané v některých vesnicích. Důmyslný archaický mechanismus je poháněn protékajícím potůčkem a představuje unikát nejen z technického hlediska, ale i inspiraci pro technologie 21. století šetrné k přírodě.

Suroviny k výrobě potravin pocházejí téměř výhradně z vlastních zdrojů. Kvalita některých domácích výrobků – například chleba zdejších hospodyň, je přesně ta, po které je dnes na západním trhu, přesyceném potravinami z mcdonaldizovaných provozů, poptávka. Koloběhy produkce a spotřeby jsou v místním hospodářství relativně uzavřené. Ničím se neplýtvá. Lokální systém směny by zdejším mohl závidět leckterý západní „ekologicky zodpovědný konzument“.

Můžeme tedy popsany způsob hospodaření označit za tzv. biologické zemědělství? Místní zemědělci by nejspíš v řízení o udělení osvědčení „biokvality“ neobstáli. Lidskými smysly uchopitelný rozměr jejich hospodaření a zdravým rozumem postižitelné vztahy koloběhu zdejší produkce však vybízejí k inspiraci.

Na cestě mezi světy

Se změnou politických poměrů v roce 1989 v naší zemi a pádu Ceaușescova režimu v Rumunsku se otevřela cesta pro intenzivnější kontakty mezi Českou republikou a rumunskými krajinami. Nastaly tak početné odchody banátských Čechů zpět do vytoužené pravlasti. Pro rumunské Čechy se podařilo vyjednat úlevy pro získání trvalého pobytu v České republice. Mnozí z nich, hlavně mladší, této možnosti využili. V průběhu let odcestovali do České republiky stovky krajanů, velká část jich zde zakotvila natrvalo. Počet obyvatel banátských vesnic neustále klesá. Dramaticky se změnila i demografická struktura zdejší populace. Perspektivy života českých osad tak nabývají chmurných vizí.

Spekulovat nad nějakými objektivními kritérii „trvalé“ udržitelnosti zdejších vesnic je v našem případě marné. Reemigrace místních obyvatel ostatně představuje dostatečnou odpověď. Např. z téměř tisícovky *duší* v roce 1990 dnes na Svaté Heleně zbyla sotva polovina. Došlo k výraznému útlumu provozu okolních mědných a antracitových dolů, které představovaly pro zdejší muže prakticky jedinou možnost zaměstnání. Posledním zdrojem obživy tak zůstává těžká práce na vlastním hospodářství – „u vás se pracuje osm hodin, u nás dvacet čtyři“, říkají zdejší.

Zatímco místní stále odcházejí z Banátu pryč do České republiky, výletníky z Čech to táhne přesně opačným směrem. Naplněné autobusy, menší skupinky i jednotliví turisté se během 90. let stali součástí místního folklóru. Pro duši moderního člověka či případného ekologicky vnímavého návštěvníka představuje takový výlet nepochybně inspiraci.⁴ Skutečně se zde lze leccemu přiučit. Socialistický pokus o kolektivizaci zemědělství zde neuspěl, Ceaușescovu vizi systemizace venkova našťastí předběhl neúprosný běh dějin. Tradiční způsob života zdejších obyvatel nám dává šanci alespoň nahlédnout do jiného světa a jeho odlišné mentality, uvědomit si závislost

⁴ Důležité aktuální informace potřebné k návštěvě českých vesnic v rumunském Banátu najde potenciální turista na internetové adrese: <http://www.banat.cz/> (přístupné 14. července 2009)

člověka na přírodě v lokálním měřítku, vyzkoušet si práce u nás již vymizelé nebo obdivovat k přírodě šetrné technologie. Na druhou stranu by nám taková návštěva mohla pomoci oprostít se od nepřiměřených romantických naivních představ o bezstarostném harmonickém světě tradičních venkovanů.

Otázkou zůstává, co můžeme zdejšími lidem svou přítomností nabídnout my? Může jim být náš pobyt nějak prospěšný? Nebo se jedná o „zvrhlou módu“, která tuto křehkou oblast „proměnila v jakousi ‚lidskou ZOO‘, kam se výletníci jezdí kochat bídou ‚chudáků krajanů‘ a ničit tak jejich mikrosvět“, jak se domnívá publicista Ivan Brezina (1999:201)?

Společnost Člověk v tísni při České televizi, která zde realizuje od roku 1995 projekty, podporující českou menšinu, vidí v agroturistice jednu z forem pomoci našim krajanům. Jaké však budou její dopady? Povede ke zmírnění reemigrace do České republiky nebo započatý proces spíše urychlí? O tom lze pouze spekulovat.

LITERATURA

Brezina, I., Brezinová, I., *Cesta na východ. Průvodce pro nezávislé cestování po asijských zemích* (Praha: Lingam, 1999).

Honzák, F., Pečenka, M., Stellner, F., Vlčková, J. *Evropa v proměnách staletí* (Praha: Nakladatelství Libri, 1997).

Ze Svaté Heleny do Čech (Ostrava: A-ALEF, 1995).

České vesnice v rumunském Banátě (Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1992).

Byl tady samej les. Dva tucty lidových povídek Čechů z rumunského Podunají (Nadlak: Vydavatelstvo Ivana Krasku, 1996).

Za chlebem vezdejším. O československých osadnících v Rumunsku (Brno: Biblická jednota, 1931).

Česká menšina v Rumunsku (Praha: Sdružení Banát, 1999).

Češi nad dunajskými soutěskami. Antologie z beletrie a publicistiky z let 1855–2001 (Praha: Sdružení Banát, 2002).

Abstrakt

The Story of a Czech Region in Romania

In the process of colonization of the wild border regions of the Habsburg Monarchy during the 1820s, several hundreds of Czechs moved out to the Carpathian Mountains in Banat. The specific cultural features of the Czech villages here – language, religion, traditions, farming modes – have been preserved due to their strict endogamy.

Ondřej Bubla a československo-rumunské vztahy od třicátých let 20. století

Daniel Agnew

Abstrakt

Období mezi dvěma světovými válkami lze považovat za zlatý věk přátelství a spolupráce mezi Československem a Rumunskem. Životní příběh Ondřeje Buby, sportovce, pedagoga a organizátora tělesné výchovy, byl významně poznamenán dvěma dějinnými událostmi. Druhá světová válka a nástup komunismu dvakrát narušily rozvoj tělovýchovy podle sokolského ideálu a také nadobro přetrhaly přátelské vazby mnoha Rumunů a Čechoslováků. Bohatá obrazová dokumentace, osobní korespondence, výstřižky z novinových článků a záznamy v kronice olomoucké pobočky Klubu přátel Rumunska¹ nám poskytnou zajímavý vhled do historie skrze svědectví člověka, který získal mnoho poct, včetně řádu krále Michala, ale nakonec byl vězněn komunisty a jeho činnost málem upadla v zapomenutí.

Popis dějinného období, poznamenaného nacismem a komunismem, by byl jen strohým výčtem dat a místopisem plným utrpení a absurdní hlouposti, kdyby v něm chyběl příběh konkrétního člověka, který toto období sám zažil. Příběh mého dědečka, Ondřeje Buby, který působil ve třicátých letech minulého století v Rumunsku, bylo možné rekonstruovat již jen ze sbírky písem-

¹ Kronika olomoucké pobočky Klubu přátel Rumunska byla společně s mírně upravenou verzí této přednášky vydaná pod názvem *Příspěvky k dějinám česko-rumunských styků* péčí doc. PhDr. J. Felixe, CSc. v Praze v roce 2008 Česko-rumunskou společností (Asociația Cehia-România).